

תאוריית טורינו אודות הסובייקט של האסכולה¹

ז'אק אלן מילר

הנושא: "הפתולוגיות של חוקים ונורמות".

בכוונתי לעשות שלושה דברים במהלך הרצאה זו: לתרום לחשיבת האסכולה בנושא של "הכנס המדעי" הראשון שלנו; להציע נושא לכנס השני, אשר לגביו החלטנו אמש שייערך בשנה הבאה ברומא; ולבסוף, לקדם את התנועה של האסכולה, הנמצאת בתהליך היווצרות, למען יצירתה על ידי ה-WAP.

שלוש המשימות נראות כחסרות קשר ביניהן. אך אין זה כך. תנועה אחת עוברת דרכן ומתפלגת בתוכן. אסכולה בהיווצרות מהווה יחידה דינמית, כל הפעולות מתואמות תוך התקדמות התהליך הקולקטיבי המוביל ליצירתה. הכנס הוא בעצמו רגע של תהליך זה.

הייסוד האפקטיבי של אסכולה לאקאניאנית באיטליה אינו עניין ביורוקרטי אשר מיועד להיות מוסדר באמצעות קבוצה קטנה של אנשים הנאספים בצד, כפגישה סודית של מנהלים. היא נכנסת לתוך תהליך של היווצרות אשר הקונצפט שלו מניח שהוא מתקיים תחת שמים פתוחים, משום שהוא חייב לעבור סובייקטיביזציה על ידי קהילה, אשר אינה יכולה לכונן את עצמה אלא מתוך התנועה עצמה של סובייקטיביזציה זו.

האסכולה מתהווה לא רק בסוף התהליך. היא מתהווה בסוף כצורה שעברה אובייקטיביזציה, של סובייקט משפטי חדש, חברה שלא למטרות רווח, המוסדרת באמצעות תקנונה והקודקס האזרחי. אך האסכולה מתהווה הרבה לפני, ונמשכת הרבה אחרי, תחת צורות שונות. היא מתהווה לכל אורך תהליך ייסודה בצורה של אקטים של אסכולה, ויצירתה האפקטיבית כקהילה נמשכת הרבה מעבר לייסודה המשפטית.

איווי לאסכולה, אקטים של אסכולה

Scuola Italiana - אינה קיימת עדיין מנקודת מבט חוקית. מנקודת מבט סובייקטיבית, היא אכן קיימת, ואנו מתכנסים תחת המסמן שלה. מהו הסטטוס של האסכולה בטרם הפיכתה לסובייקט חוקי? היא אחוזה בתוך איווי, היא מתהווה בצורה של איווי בטרם התהוותה בצורה של סובייקט חוקי. זהו מה שנדרש לתחם. היא אינה קיימת רק בצורה של איווי מעורפל או מופשט, היא מתקיימת זה מכבר בצורה של אירועי אסכולה, כלומר, שיחות, אסיפות, כנסים, כגון זה, פרסומים, יצירה של ישויות מרובות של מסירה ומחקר, והיבור מחודש לישויות אשר קיימות כבר. וישנם גם אקטים של האסכולה, אשר החשוב בהם הינו קציבת הזמן הלוגי של הקהילה הבאה לכדי התהוות.

¹ הרצאה בוועידה המדעית הראשונה של האסכולה הלאקאניאנית לפסיכואנליזה (בהיווצרות), ב-21 במאי 2000.

על מנת לקצוב את הזמן הלוגי של האסכולה, נדרש לאתר את הפוזיציה המדויקת שלה בכל רגע, בתהליך היווצרותה, ביחס לקואורדינטות הבסיסיות המכריעות לגביה. זה עשוי להישמע מופשט, אין זה כך כלל. איתור זה, עשינו אתמול בערב בשיח ובמהלך האספה. זה גם מה שאני רוצה להמשיך בו עכשיו.

אני אמסור לכם היום תאוריה של האסכולה. אותה עדיין לא הצגתי מעולם. הרף העין של המבט, תפס אותי אמש, הרגע להסיק התרחש הבוקר כשהתעוררתי וסיימתי את הטיוטה של הערות אלו לפני כשעה, בטרם הלכתי לתערוכה על הרוזנת של קסטיליונה. אם חלום הלילה עומד במבחן הצגתו בפניכם, אפרסם הצגה זו כ"תאוריית טורינו" שלי, "אודות הסובייקט של האסכולה".

לדעת היכן מצויה האסכולה, לזהות את מצבה, אינו עניין של פרקטיקה התבוננותית, אין זה מורכב מהתבוננות בעובדות אובייקטיביות. למעשה, הידע שעליו אני מדבר נמסר לקהילה של האסכולה בהיווצרות, ובכך תורם לעצם הרכבת קהילה זו, אשר לאחר מכן תקבל את הצורה של ישות משפטית. המסירה של ידע זה, כמו גם הייצור של אקטים של האסכולה, יש להם אפקט של שינוי של הסובייקט בתהליך של התהוות. תכונה זו מאפשרת לכנות אותה פירוש. יש לפרש את חיי האסכולה. הם ברי פירוש. הם ברי פירוש אנליטי. זוהי התזה עליה ברצוני להגן. זה עדיין לא הובן די הצורך.

אני אומר זאת באופן חריף. איני כועס על איש, אלא על עצמי. אני הסתובבתי מסביב לתזה זו, עתה אני מניח אותה. לא הובן דיו מהי "לוגיקה קולקטיבית", מונח של לאקאן, אשר אריק לוראן היה הראשון להשיבו למעגל שימושנו לפני שנים אחדות. עם זאת, מה פרויד אומר לנו בכתיבתו אודות פסיכולוגיית ההמון? לאקאן, שרצה לתרגם כותרת זו "כפסיכולוגיית הקבוצות ואנליזה של האגו", מסכם את התוכן במשפט: "הקולקטיב הינו לא-כלום מלבד הסובייקט של האינדיבידואל". מה זה רוצה לומר? מהו הדבר שפרויד מבקש להוכיח?

(1) ההתנסות האנליטית הינה התנסות קולקטיבית בשניים; פסיכואנליזה אינה מתוחמת לחדר העבודה של האנליטיקאי, ההתנסות מאפשרת לנו לתפוס את הפעולה (le ressort) של פסיכולוגיית הקבוצות, ושל תצורות קולקטיביות.

(2) הפונקציות והתופעות הנגלות ברמה של הקולקטיב הינן זהות לפונקציות הנגלות ולתופעות הנחשפות בטיפול. במונחיו של פרויד, הן הפונקציה של האני, זו של אידיאל האני, תופעת ההזדהות. אני מתמצת, אני מצביע על כיוון.

(3) מכך נובעת הגדרה חדשה של הקולקטיב: הוא מורכב מריבוי של אינדיבידואלים הנוטלים את אותו אובייקט כאידיאל האני. אותו אידיאל של האני מושם במצב של מכנה משותף של מספר -אני אינדיבידואלים. פרויד מביא סכמה בהקשר זה, המשוחזרת פעמים רבות על ידי לאקאן בסמינר שלו.

(4) הקולקטיב, תצורות הקולקטיב, קבוצות, כמו גם האסכולה, ניתנות לאנליזה, כריבוי של יחסים אינדיבידואלים לאחד של אידיאל של האני. מנקודת מבט פרוידיאנית, ההוויה של הקולקטיב אינה אלא יחס אינדיבידואלי מוכפל.

5) ההופעה של תופעות המון, כמו זו של ההתקהלות ההמונית אליה מתייחס פרויד בעקבות גוסטב לה-בון, מניחה התאספות של מספר ניכר של אנשים המצויים בסיטואציה זהה. אך סממן זה מצעף יותר מאשר מפגין את המבנה של תופעות אלו, דיסציפלינות מסוימות מבססות עצמן ברמה של תופעות המון ככאלה; מנקודת מבט פסיכואנליטית, המבנה של הקולקטיב מתהווה ברמה של היחס של הסובייקט לאידיאל.

6) פרויד מוליך, מקדם, בדרך זו אנליזה של הקולקטיב. זוהי אנליזה במובן שהוא מחלק את הקולקטיב לריבוי של יחסים יחידניים.

זה פרוידיאני. זוהי קריאתו של לאקאן את הטקסט הפרוידיאני. האינדיבידואל אינו הסובייקטיבי. הסובייקט אינו האינדיבידואל, אינו ברמה של האינדיבידואל. מה שהינו אינדיבידואלי, הינו גוף, הינו-אני (un moi). האפקט-סובייקט (*L'effet-sujet*) אשר מיוצר בו, ומשבש את תפקודו, מהובר לאחר, הגדול. זה מה שמכנים הקולקטיבי או החברתי.

פרדוקס האסכולה

כך, במובן של לאקאן, ההעברה איננה כלל תופעה אינדיבידואלית. העברה המונית, כפי שניתן לראות מדי יום, מתקבלת לגמרי על הדעת: זוהי העברה מוכפלת, הנגרמת עבור מספר רב של סובייקטים, באמצעות אותו האובייקט, הנתמך באותו סובייקט מונח לידע, הבאה לידי ביטוי ברגשות שליליים, כמו גם ברגשות חיוביים, ושהינה מרכיב מכונן של הקבוצה.

אם זה מבוסס דיו, כאלף בית, נעבור לפרקטיקה של האסכולה.

המקום של האידיאל בקבוצה הינו מקום של אמירה. משם, שני אופנים מובחנים של אמירה עולים על הדעת, אפשריים מבחינה מעשית. אני מפשט למען המטרה.

ישנו שיח הנובע ממקום האידיאל, אשר מורכב מהנגדה של *אנחנו* ו *הם*. ההבדל בין חברים לאויבים נטען על ידי קרל שמידט, אשר ידע משהו אודותיו, כבסיס עצמו של הישות הפוליטית. מהמקום של האידיאל, כל שיח שמבוסס על ההנגדה חברים/אויבים, אשר *מִבְטֵן* (betonner) אותו (את מקום האידיאל), מגביר בדרך זו עצמה את הניכור הסובייקטיבי לאידיאל.

שיח הופכי יכול לנבוע מהמקום של האידיאל, אשר מורכב מלומר פרשנויות. לפרש את הקבוצה, הינו לפרקה, ולשלוח כל אחד מחברי הקהילה לבדידותו, לבדידות של יחסו לאידיאל. השיח הראשון הינו שיח המייצר המון אשר נסמך על השאה (סוגסטיה), ואם לומר את האמת, תמיד נותר quantum של השאה שלא ניתן להשמטה. השיח השני הינו אינטרפרטטיבי, *וקה-קמוני*. זוהי אנליזה של ההשאה הקבוצתית.

אמרתי שנעבור לפרקטיקה. הבה נראה מה לאקאן אומר ברגע של ייסוד האסכולה שלו ב-1964, האסכולה הפרוידיאנית של פריס, זו אשר ממנה נובעת האסכולה שלנו, האסכולה האיטלקית

שבהיווצרות. כיצד לאקאן נע קדימה כמייסד של תצורה קולקטיבית? באותו רגע, כאשר הוא מביא להגחת האסכולה מתוך השיח שלו, האסכולה כפיקציה של שפה, כשהוא מולידה מתוך השיח שלו תוך כדי פנייתו אליה בפעם הראשונה, הוא ניגש, כך הוא אומר, "לבד, כפי שתמיד הייתי ביחסי לסיבה האנליטית".

במלים אחרות, הוא נע קדימה בבדידות של סובייקט, שיש לו יחס לסיבה עליה יש להגן, ואותה יש לקדם. הוא ניגש ומציג עצמו, לא כסובייקט המציע עצמו כאידיאל, אלא כסובייקט אשר יש לו יחס לאידיאל, כפי שיש לאחרים אותם הוא הזמין להצטרף אליו, לאסכולה שלו.

אין זה ביטול של האידיאל. אין ביטול של האידיאל באסכולה. במידה שהיה ביטול של הפונקציה של האידיאל, לא היתה מתקיימת קהילה של האסכולה. אין איפוס של האידיאל, אך מה שיש, שלאקאן מחזיר כל אחד לבדידותו כסובייקט, ליחס שכל אחד מתחזק עם המסמן-אדון של האידיאל, אשר תחתיו הוא ממקם עצמו. באותו רגע ממש בו לאקאן מכונן תצורה קולקטיבית, מילותיו הראשונות נאמרות על מנת ליצור דיסוציאציה, ניתוק, ולהדגיש את הבדידות הסובייקטיבית, מכיוון שבנוגע לאסכולה הפרוידיאנית של פריס, מדובר בתצורה קולקטיבית אשר אינה מתיימרת לגרום להיעלמותה של הבדידות הסובייקטיבית, אלא להפך, מתבססת עליה, מצהירה עליה, וחושפת אותה. זהו הפרדוקס של האסכולה.

המלה הראשונה אותה מפנה לאקאן לאסכולה שלו, ברגע שבו הוא מצרף אליו עמיתים, הינה פירוש. הפירוש נעשה על מנת לנתק את הסובייקט מן המסמן-אדון, ובכך את הסובייקט וההתענגות הכרוכה ביחסו למסמן-אדון.

לבטח ניתן לקבל את התוקף של פרקטיקת הפירוש במישור של הקבוצה, עתה משהראיתי שהיתה זו הפרקטיקה של לאקאן, ונזהה שפרקטיקה זו היתה עקבית. ההצמדה ל-IPA של המסמן SAMCDA - "Society of mutual assistance against the analytic discourse" (החברה לעזרה הדדית כנגד השיח האנליטי), הנותר בלתי נשכח עבור הפוסט-לאקאניאנים המאכלסים חברה זו עכשיו, מה זה היה מלבד לפרש אותה? כאשר לאקאן קישר את המבנה עצמו של ה-IPA, וסטייתו, לאיווי של פרויד, מה היה זה אם לא לפרש? וכו'.

ניתן לקבל ממד זה של פרקטיקת הפירוש, אך נטיל בספק שניתן לייסד עליו קהילה. פירוש, מכל מקום, הינו העקרון של קשר חברתי זה שמכונה אנליזה. האסכולה אינה אלא הניסיון להרחיב את היישום של העקרון לתצורה קולקטיבית רחבה יותר. "אך לפירוש יש תמיד אפקט דסגרגטיבי. אם כל אחד נשלח חזרה לבדידותו, מופרד מהמסמן-אדון, כיצד קהילה תישא את עצמה?" זהו הפרדוקס של האסכולה, וההימור שלה - המניח למעשה שקהילה הינה אפשרית בין סובייקטים היודעים את טבעם של הסמבלנטים (מראיות העין), ואשר עבורם האידיאל, הזהה לכל, אינו דבר אחר מאשר סיבה אשר כל אחד מתנסה בה ברמה של בדידותו הסובייקטיבית, כבחירה סובייקטיבית שלו עצמו, בחירה מנכרת, אפילו כפויה, והכרוכה באובדן.

מה שלאקאן מכנה אסכולה הינו תצורה קולקטיבית בה, בעקרון, כל אחד ואחד מחבריה יודע זאת. הוא אינו יודע זאת על פי התבנית אשר אני מפתח, מכיוון שאני מפתח אותה רק היום, אך הוא יודע משהו על כך במידה בה הוא עבר אנליזה, במידה בה הוא עורך אנליזה עצמית, במידה בה הוא תפס, קונספטואלית, מה אנליזה מלמדת, כלומר שכל אחד הינו לבד - לבד עם האחר של המסמן, לבד עם הפנטזמה שלו, ממנה "רגל אחת הנטועה באחר", לבד עם התענגותו, אקסטימי. האסכולה הינה תצורה קולקטיבית בה הטבע האמיתי של הקולקטיבי ידוע. זו אינה קולקטיביות ללא אידיאל, אלא קולקטיביות היודעת מהו האידיאל, ומהי בדידות סובייקטיבית. האסכולה הינה חיבור של בדידות סובייקטיביות, וזהו המובן של הנוסחה שלנו: "אחד, אחד". אם יורשה לי לשאול מן הכותרת של עבודה סוציולוגית אמריקאית אשר זכתה לשעת תהילה, בהכלאה עם הכותרת של נובלה מפורסמת של Carson McCullers, הייתי אומר: *The school is a lonely crowd*.

החיבור של בדידות מניח את העוז-אחד. האם זהו מישו (איזה-אחד)?

זוהי ראשית לכל הסיבה הפרוידיאנית, על פי הנוסחה אותה אנו חבים ללאקאן. פרויד עצמו, ותלמידיו, דיברו על הסיבה. הסיבה הפרוידיאנית, הינה מסמן טהור, המנסה לשיים את היחס שהיה לפרויד לאידיאל, זה אותו הוא כינה הסיבה (Cause), ושאותה הוא חלק עם תלמידיו.

למלך הנרי ה-IV מיוחס המשפט הבא שנאמר במהלך קרב: "התלכדו תחת פלומתי הלבנה". השם של לאקאן הפך לפלומה מלכדת. לאקאן הפך לסמל, למסמן-אדון, המסמן החי של יחס חדש לפסיכואנליזה, כך שאמירות כגון: "אני עם לאקאן" או "אני לא עם לאקאן", "אני נגד לאקאן", "אני שונא את לאקאן", שימשו מספר סובייקטים כנקודות ייחוס על מנת למקם את עמדתם בפסיכואנליזה, ולהבעת כוחות ממשיים, פעילים, בתוך הפסיכואנליזה. "לא רציתי בכך", אומר לאקאן, "רציתי בכך רק על מנת לאפשר לכוחות אלו לחלוף". נאמר שהיתה זו בחירה עבורו, אך מאולצת, כפי שבחירות אמיתיות הינן. הוא הפך לפלומתו שלו עצמו. זאת, האם ניתן לרצות זאת? הרבה יותר מכך, זה מזל רע, מצב ביש, מכת גורל, ייעוד: או שאתה נותן לעצמך להירמס, או שאתה מחזיק מעמד.

הסיבה הפרוידיאנית

אלו אינם רק מסמנים אידיאליים על כף המאזניים. זהו גם יחסו של הסובייקט-פרויד לאובייקט-סיבה, האיווי חסר התקדים, אתו הוא ידע לעורר השראה אצל סובייקטים אחרים, ואשר הפך לאובייקט של מסירה. זוהי גם הפנטזמה של פרויד, התענגותו. האיווי של פרויד, כמו גם כל איווי, אשר אינו נתמך אלא באמצעות פנטזמה, אינו איווי טהור. "הסיבה הפרוידיאנית" הינה מסמן אידיאלי, הנתון להיותו ממוקם מכונה משותף על ידי קהילה, אך הוא היה מושרש לא פחות בבדידות של פרויד, באוטו-ארוטיות שלו.

הפער הקיים בין הסיבה של האיווי של פרויד, והסיבה הפרוידיאנית ככזו, לאקאן פירש, הבהיר וניסח אותו. הוא עשה לוגיקציה לאיווי של פרויד על מנת להפרידו מן הפרטיקולריות שלו, לעוקרו מן השורש מן הפנטזמה האבהית, לחלץ ממנו את התבנית המכונה האיווי של האנליטיקאי.

איווי זה, עם כל זאת, אינו איווי טהור. זהו האיווי להפריד את הסובייקט מסמני-האדון אשר גורמים לקולקטיביזציה שלו, לבודד את נבדלותו המוחלטת, להגדיר את בדידותו הסובייקטיבית, וגם את אובייקט עודף ההתענגות הנתמך על ידי ריק זה ובו זמנית ממלא אותו. זהו האיווי של לאקאן. האסכולה נבעה ממנו.

מאיווי של פרויד נבעה קהילה שקיבלה את הצורה של חברה, החברה האנליטית, אשר עבורה סלע-האם הינו הלהקה הפראית המתוארת בטוטם וטאבו. זו קשורה לאב שהינו מסמן חי, משם, לאחר מותו, כינונה של אחווה, סינדיקט של עילית האחים, מאפיה במלה אחת, סביב קברו. הכל מצביע על כך שאיווי של פרויד נשמר בלוגיקה האדיפלית, בה הקיום של האוניברסלי נתמך על ידי אנטינומיה עם האחד-שאינו-כמו-כל-האחרים. כתוצאה מכך, היחס שיש לאישה לאיוויה נותר אטום עבורו.

האיווי של לאקאן הגיע אל מעבר לאדיפוס, וממנו נבעה, לא חברה אנליטית, אלא אסכולה. באסכולה אין, לכל הפחות בעקרון, יוצא מן הכלל אחד, יוצא מן הכלל בודד, ואנטינומי לקבוצה ((ensemble, כפי שהנוסחה האדיפלית מתייבה. אין יוצא מן הכלל אחד, אלא קבוצה (ensemble), או יותר נכון סדרה של יוצאים מן הכלל, של בדידויות שלא ניתנות להשוואה זו לזו, מלבד זאת שהן בדידויות מובנות כבדידויות, אני מתכוון כסובייקטים שסועים, מהודקים למסמני-אדון ומאוכלסים באקסטימיות של התענגות עודפת פרטיקולרית לכל אחד. במסגרת האסכולה, כל אחת מבדידויות אלו מטופלת כיוצאת מן הכלל והן אינן ניתנות לאיגוד.

במובן זה, האסכולה הינה קבוצה (ensemble)) לא קונסיסטנטית מבחינה לוגית. היא קבוצה ראסליינית, זו של הקטלוגים אשר אינם מכילים את עצמם, קבוצה ללא אוניברסלי, "חוץ לאוניברסלי", היכן ש"עבור כל א" לא חל עליה. הינה לא-הכל. אין זה אומר שהיא לא שלמה, שתמיד תחסר בה חתיכה, כפי שמבינים זאת בדרך כלל. זהו לא-הכל במובן של אי עקביות (אי קונסיסטנטיות) לוגית, ואשר מציג עצמו בצורה של סדרה בה חוק היווצרות חסר. זוהי גם סיבה של מבנה, שהתנועה הלאקאניאנית מציגה עצמה בצורה מפוזרת במהותה; ה-WAP עצמו אינו אלא אחד-מני-אחרים.

אין בנמצא הכל של האסכולה. האסכולה הינה קבוצה (ensemble) אנטי-טוטליטרית פר אקסלנס, נשלטת באמצעות הפונקציה אותה הזכיר אריק לוראן אמש של ה-S(A) (ה-S של האחר הגדול השסוע). מכאן נובעת, באופן פרדוקסלי, האמירה היחידה המסוגלת לעשות קולקטיוויזציה של האסכולה, היא זו הטוענת שהיא לא-כולה. מכאן נובע בנוסף שלייסד אסכולה, לכונן בדידויות בקהילת אסכולה, אין זאת אלא לעשות סובייקטיביזציה שלה.

מה זה אומר "סובייקטיביזציה של האסכולה"?

במובן ראשון, זה אומר: עבור כל אחד, אחד אחד, אימוץ האסכולה כמסמן אידיאלי. אך זה כרוך בכך שכל אחד אומד את הפער בין הסיבה הפרטיקולרית לאיוויו לבין הסיבה הפרוידיאנית כמסמן אידיאלי. כלומר, לא לחקות, אלא לחזור על פירושו של לאקאן, כל אחד למען עצמו.

שנית, לעשות סובייקטיביזציה של האסכולה אומר עבור כל אחד: להיות חבר של האסכולה בבדידות של יחסו לאסכולה.

אך שלישית, לכונן קהילה אחת זה אינו דבר אחר מאשר לעשות מן האסכולה עצמה סובייקט, סובייקט שסוע.

סובייקט לכל דבר

זוהי התזה אותה אני מניח בטורינו: האסכולה הינה סובייקט. רק בתנאי הזה אסכולה תהא זכאית לשמה, שתהא ראויה לכך. היא אינה ראויה לו כאוסף של תקנונים, טובין, כנסים - אשר כמובן גם אותם צריך. אסכולה אינה זכאית שייסדו אותה, שיצטרפו אליה, אלא בתנאי שהיא תהא סובייקט לכל דבר.

מה הכוונה בכך "שהאסכולה הינה סובייקט"?

סובייקט אינו חומר קולקטיבי. "אכול אותי", "זהו בשרי, זהו דמי". רק אחד בלבד יכול לומר זאת, וזה לא היה סובייקט, אלא אל. היה צריך לדעת מהו סובייקט אחרי שקוראים את לאקאן. עדיין נחוץ להטמיע את המושג. עד לאחר צהרים זה, היססתי לומר: "האסכולה הינה סובייקט".

התחלתי לומר זאת, אך בביישנות, מחביא זאת במעקפם של משפטי, בכדי לראות אם אבנים עומדות להיזרק עלי, ואם אצליח להתרגל לומר זאת, לחשוב זאת. אני מצהיר על כך היום: האסכולה הינה סובייקט.

סובייקט זה נקבע באמצעות המסמנים שהוא האפקט שלהם, משום שזהו מה שמגדיר את הסובייקט ואף לא דבר אחר. מסיבה זו האקט של קביעת המסמנים שמגדירים את האסכולה הינו אקט של אחריות מוחלטת, משום שזהו אקט של פירוש, הפועל על הסובייקט באמצעות הדיבור. זה גם בשל כך שלאקאן חשב שהאסכולה צריכה אנליטיקאים, אנליטיקאים של האסכולה, אנליטיקאים המסוגלים לערוך אנליזה של האסכולה כסובייקט. האסכולה זקוקה לתקנון משפטי, ייתכן, ללא ספק, אך מעל לכל היא זקוקה לפירושים אודות עצמה כסובייקט.

כאשר הייתי עסוק עדיין בלגשת לתמה של האסכולה כסובייקט, במרס האחרון, הערתי על כך שלאקאן הציג על כריכת כתב העת של האסכולה שלו, *Scilicet* (דהיינו), את המשפט הבא: "אתה יכול לדעת מה האסכולה הפרוידיאנית של פריס חושבת על כך", ושכך הוא התייחס לאסכולה שלו כסובייקט של חשיבה. זאת אומרת שזו אסכולה החושבת באמצעות חבריה. שימו לב היטב שכתב-העת של לאקאן נוצר, לא

מעבודות שיתופיות, אלא מתרומות של יחידים, וזה סך כל התרומות האלה אשר נאספו אחת אחת, שהוא הציג לקהל כאומר: "זהו מה שהאסכולה חושבת על כך".

כאן, צריך להיות הגלייני, כפי שלאקאן עצמו היה, כפי שכל אדם הגיוני הינו, עד לנקודה מסוימת. האסכולה הינה רגע מן הרוח האובייקטיבית של הפסיכואנליזה. אם אינך מאמין בזאת, אם ההיפותזה אינה מעניינת אותך, אל תיכנס לאסכולה, אין לך מה לעשות עם זה. לאקאן, ברגע בו הוא הזמין את האסכולה שלו לבטא עצמה באמצעות הצבעה על "ההצעה מה-9 באוקטובר 1967 לגבי האנליטיקאי של האסכולה", כתב שחייבים להניח שהרוח של הפסיכואנליזה נושבת בין החברים של קהילה זו.

אם יום אחד צריך לבנות אסכולה באיטליה, אם האסכולה כבר מצויה בינינו, צריך להניח שהרוח של הפסיכואנליזה גם היא שם. היינו רוצים שזה יהיה יותר טוב, יותר מבריק, יותר מרגש, סנסציוני, אך לבסוף, אם הבן של האדם (Son of Man) נולד ברפת, מדוע שהרוח של הפסיכואנליזה לא תהא נושבת בטורינו באחר-צהרים זה?

הרוח? בפסיכואנליזה זהו הוויץ. לדבר על הרוח של הפסיכואנליזה זוהי חדות לשון. הרוח של הפסיכואנליזה אינה אלא הסובייקט המונח לידע, ומדובר פה בלייסד את המקום שבו הוא נרשם כאפקט. מדובר בזאת שהקביעה המסמנית של האסכולה, ההסדרים הסמליים המורכבים שלה, תקנוניה, פרסומיה, האפקט (effect) שלהם יהיה ייסוד האסכולה כסובייקט מונח לידע. זהו סובייקט זה עצמו שאנו שואלים אותו ומייסדים בו זמנית, כשאנו מכנסים אסיפה להצבעה, וכשאנו אוספים את התשובה שלה כאורקל, תשובה הנוצרת מהבחירה הסודית של כל אחד. מבלי לחטט בקרביים של בעלי-חיים, אלא באמצעות בקשה מכל אחד, להניח כמה סמלים על נייר שמשחילים לקופסה. התשובה מייסדת את האסכולה כסובייקט. דמוקרטיה ישירה אינה פרקטיקה אנרכיסטית - כעובדה מעשית תמיד ישנו אצל האנרכיסטים מנהיג, ראש השבט, אשר מאוד נוכח שם, וחייבים ללכת ישר - דמוקרטיה ישירה הינה הסידור המסמני החיוני לסובייקטיביזציה של אסכולה, כדי להפוך אותה לסובייקט המונח לידע, ארוג מבידידותינו, אשר חושב ועונה.

האסכולה-סובייקט רוצה לומר שהאסכולה היא התנסות מכוונת, במובן של ההתנסות האנליטית. האסכולה היא מכוונת במידה שבה היא מכוונת סובייקט חדש מונח לידע, ושההיסטוריה שלה הינה רצף של תופעות סובייקטיביות הניתנות לאנליזה.

באסכולה הכל שייך לסדר האנליטי. זוהי אקסיומה, וזהו התנאי כדי שהאסכולה תהא מעניינת. מכיוון שאני משרך את רגליי בתוך זה, מאז שמצאתי עצמי נשאב (aspiré) על ידי השואב (l'aspirateur) לאקאן, אני יכול לומר לכם: זוהי גם אמת של התנסות. בודלר אמר שאצל בלזק, אפילו לשוערות (portières) יש רוח. גם באסכולה אין שום דבר שלא יהא בו מהרוח הפסיכואנליטית, שאינו חלק מהחיוניות והפקחות של הפסיכואנליזה. כמובן, זה יכול להיות על מנת להתגונן כנגדה, להדחיק אותה, להתכחש אליה.

אנו מבינים את הקושי במתן תקנון משפטי לאסכולה, אשר מבטיח את הממשק של האסכולה עם המדינה. אלו שני משלבים שונים לוגית. הראשון עונה ללוגיקה של לא-הכול, השני ללוגיקה של האוניברסלי. ובכן, בין סובייקטים העונים ללוגיקות שונות אין יחס ואין דיאלוג אפשרי. ישנו דיבור, אך הוא אינו דיאלוג, זוהי אי-הבנה.

אמרתי אתמול שהאסכולה חייבת לשמר את אי-עקביותה כטובין היקר ביותר, האגלמה שלה. בכך זוהי חברה סודית, שאינה גלויה למדינה, כפי שהאנליטיקאי עצמו אינו קיים בעיני החוק. לא מדובר כאן בחשאינות מכוונת, של קונספירטיביות, אלא של האפקט (effect) של המבנה הלוגי של הסובייקט המונח לידע שלה. האסכולה הינה, מעצם היותה, מכתב גנוב שאינו ניתן למציאה על ידי המשטרה, משטרה זו, אשר על-פי הגל, יוצרת את עצם מהות המדינה. כמובן, כדי לתת מקום להופעה של הסובייקט המונח לידע שלה, האסכולה מהווה אגודה חוקית, אך אינה זהה לה. התאגדות זו צריכה לציית לחוקים, כלומר, לאמירות הישירות "עבור כל x". מסימו רקלקטי מדבר היטב על חוסר האנושיות של החוק בעבודתו לכנס זה בעמוד 136. החוק הלא אנושי הוא כל חוק, החוק באופן מבני הינו לא אנושי, משום שהוא מתעלם מן הפרטיקולרי, ובאם ישנם שופטים, זה על מנת לערוך לו הומניזציה.

קולגה מאיים עלינו עם אימיי החוק, מזכיר לנו שהחוק תקף לכול, ושאינו יוצא מן הכלל עבור הפסיכואנליטיקאים. הוא היה רוצה שהחוק יופעל על מנת לרסן את האני העליון של הקבוצה האנליטית. האם הוא אינו יודע שהקול האומר "אין יוצאים מן הכלל לגבי פסיכואנליטיקאים" הוא הקול עצמו של האני העליון?

האני העליון, העודף שלו, זדוניותו, האם אלה אכן לצדנו? קולגה זה מאמין שהוא גילה בנו רצון להרע לו, לגרום לו עוול, רצון קפריזי, שרירותי, אוטוריטיטיבי, והוא היה רוצה למקמנו תחת העול של שם האב על מנת לתרבת אותנו, להגן על עצמו מפנינו. זוהי לוגיקה טהורה של אדיפוס: להנגיד לאיווי הקפריזי של האם, ממנה לכאורה מקור האני העליון, את החוק התקף לכל, האפקט המפייס של שם האב. אך אצלנו מפרשים את קאנט על ידי סאד, ויודעים ששם האב הינו רק מסכה של האני העליון, שהאוניברסלי הינו בשרות הרצון להתענגות. לומדים זאת גם בזכרנו מי עורר השראה עבור קאנט, כלומר הפרנאיד הגאוני, ז'אן ז'אק רוסו: הפנטזמה היפה של הרצון הכללי לא המתינה זמן רב בכדי לחשוף גרגרנות, אכזריות ללא גבול.

את הדת אין לבלבל עם המשפט, היות והיא יודעת את המעבר לחוק, שהינו אהבה, ואשר שמה את הסובייקט באותה עמדה שרוזה אלנה מנזטי מזכירה לנו, כזו של אנטיגונה. זוהי התשובה של אנטיגונה אשר ידענו לתת היטב אמש. זה אשר שם עצמו מעבר לאדיפוס, תופס, כפי שלאקאן מלמד, ששם האב והאני העליון הינם שני הפנים של אותו הדבר, שהחוק כאוניברסלי בלתי-אנושי באופן מבני, שה"עבור כולם כל אחד ואחד" נובע מהאני העליון. בחוק, ככזה, שאף אחד לא אמור להתעלם ממנו, כרוך קיומו של סובייקט שמניחים שהינו יודע-כל. הסובייקט של המשפט כסובייקט של דעת-כל, נעלם כסובייקט שסוע, הופך לא-איש, הופך להיות ה"אחד" (on/one) של האני העליון. זה שחולם לרסננו באמצעות החוק אינו

יכול להסתיר את השמחה הזדונית, שהיא זו שלו, לנוכח הרעיון של צמצום הסובייקט המונח לידע של האסכולה שבהיווצרות, באמצעי החוק. מה שיש מהחוק בלא מודע ומתפקד בשמו של האב, כאשר הוא בעצם זה של האני העליון, זה החוק הפאלי, "עבור כל x , x פאלי". זוהי הסיבה שהאישה היא הלא-נחשב של הלא-מודע, ושלא ניתן לחשוב את האישה מבלי לפרש את הלא מודע. החוק הפאלי קובע את מה שפריד כינה האימה של הנשיות.

החוק המוסרי של קאנט נקבע על-ידי דחיית "הפתולוגי", כלומר, התחושה של כאב והנאה. זהו חוק שאינו רוצה לדעת על שום פרטיקולריות, שום נסיבות, שום פרט. ה"לא לרצות לדעת" זה, אינו כזה של הדחקה, אלא זה של דחייה (forclusion): ישנה פרנויה של החוק, התענגות פרנואידית לדבר בשמו, וזוהי הסיבה לכך שלא רק החוק קיים, אלא גם שופטים שהם המפרשים, התרפיסטים. ישנו גם סדיזם של החוק, החוק גורם לסבל, ולכן ישנו השופט על מנת לעשות אותו אנושי יותר.

עולם ללא שופט, היכן שלחוק לא יהא מפרש, היכן שהאוניברסליות הלא-אנושית של החוק תהא מיושמת ללא תיווך ביחס לפרטיקולרי, לא יהיה עולם קאנטיאני, אלא עולם קפקאי. אלו אשר שמעו את מאוריציזו מזוטי אתמול בערב באספה, שמו לב לרבדים הקיימים של החוק, שהודגשו בכנס זה על ידי אריק לוראן, היבטי מבוך בחוק, אופיו הלבירינתי, מספר התחנות שיש לעשותן אצל מומחיה השונים, המסכימים, ושאינם מסכימים. לומר זאת במלה אחת, אי אפשר לצמצם על ידי ה"עבור כל x " את בלתי האפשרי של היחס המיני. הנוסחה המבריקה של מרקו פוקי מסכמת זאת ביחס לארה"ב: "החוק הופך לקאמה סוטר".

ליל אמש היווה רגע גדול. חזינו באסכולה שבהיווצרות מסרבת לעימות אשר הוצע לה על ידי B^* , כדי לפרש את השיח שלו. זהו שיח של קולגה, אשר לאחר שחלק עמנו תהפוכות של גלגולי הריון אשר נמתחו על פני יותר מעשרים שנה, נסוג היום בפני ייסוד האסכולה, של הסובייקט המונח לידע החדש שלה, ובוחר להישאר תחת שלטון האב. האם הוויכוח הינו בין ה"עבור כל x " הכדאי של החוק, לבין האחד (Un) הבודד, האחד היוצא מן הכלל, אשר יהיה ז'אק אלן מילר? ז'אק אלן מילר אינו בודד, הוא הלכל-הפחות-אחד הנותן עדות אודות שונותו, ואשר אינו חוסך במאמציו על מנת שיהיו גם אחרים לעשות זאת. זה רק הודות לכך שישנם אחרים שאסכולה אפשרית. מקום האמירה אשר ז'אק אלן מילר ממלא לא מניח אקסקלוסיביות; הוא מניח שאחרים ימלאו אותו גם הם, שהם חייבים למלאו, ממלאים אותו באופן אפקטיבי. כפי שאמר שפינוזה: "חלק מאשרי נובע מן העובדה שאחרים מבינים את אשר אני הבנתי". מה שהבנתי לגבי לאקאן, לגבי הפסיכואנליזה, לגבי האסכולה, ובמיוחד לגבי החשיבות של מקום זה ממנו ניתן לפרש את האסכולה, ובו מצפים לאנליטיקאים שלה.

אתמול ראינו בהתנסותנו באסכולה את הגחת הפונקציה של הזמן הלוגי. הרגע להסיק לא הגיע עדיין, ומ. מזוטי, שידע כיצד לקחת עבורנו את ה"צעד לאחור" החיוני על מנת להתנגד לסוגסטיה התוקפנית שקודמה על ידי השיח של B^* , זכאי לתודה הניתנת לו כאן. אין צורך לחפש רחוק יותר את נושא הכנס הבא שלנו: הרגע להסיק.

זוהי הכותרת לאחד מהסמינרים המאוד מאוחרים של לאקאן. הבה נלמד לגבי הרגע להסיק בפגישות ובטיפול, את הלוגיקה שלו, הדיאלקטיקה שלו, שבו הוא מצוי עם הרף עין של המבט והזמן להבין, והיחס בין זמן לוגי למשך. אין טוב יותר מאשר לצטט את מרקו פוקי כאן, כשהוא מזכיר את האופן הסינגולרי שיש לכל אחד להשיב להיעדר היחס המיני: "אנו מכירים היטב את ההשעיות, ההאצות, ההפתעות, השיכחות, ההתחמקויות, ההארות הפתאומיות הצצות כאשר בהתנסות האנליטית מתחקים אחר עקבות סינגולריות זו".

זה מה שנותן את התו, מסמן את הקצב, וקובע את התכנית של המפגש הבא שלנו הנקרא מדעי.

נראה אם, בחלוף הזמן שמפריד בינינו למפגש זה, תתהדק העברה מסיבית דיה אל האסכולה על מנת שדחיפות אחרונה תאלצנו לבסוף להכריז על האסכולה המיוסדת בינינו כסובייקט המונח לידע.

[1] Intervention au 1er congrès scientifique de la Scuola lacaniana di Psicoanalisi (en formation), le 21 mai 2000, dont le thème était Les pathologies des lois et des normes. Ce texte a été publié dans Aperçus du congrès de l'amp à Buenos Aires, juillet 2000, Paris, ecf / eurl Huysmans, 2001, p. 57-76.

[2] Lacan J., Le temps logique ou l'assertion de certitude anticipée, *Écrits*, Paris, Seuil, 1966, p. 213, note 2.

[3] Lacan J., Acte de fondation, *Autres écrits*, Paris, Seuil, 2001, p. 229.

תרגום מאנגלית: נתי ברנט

שמע והעיר מהצרפתית: סמואל נמירובסקי

קראו בצרפתית ובעברית: אנט פלד ורויטל ברנט